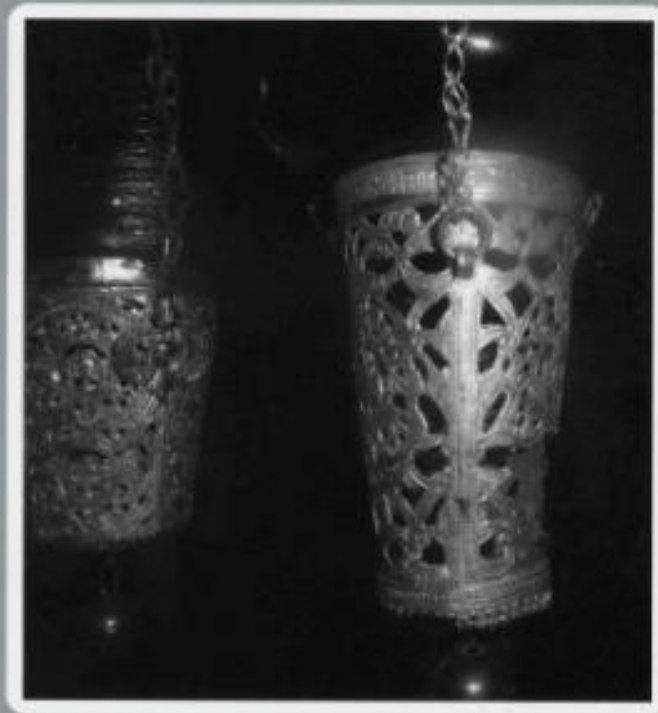

Αθανάσιος Γιαννακόπουλος

ΣΤΑ ΑΧΝΑΡΙΑ ΤΩΝ ΓΙΟΛΔΑΣΑΙΩΝ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2012

Μαρία Παν. Παναγιωτοπούλου-Μποτονάκη

Πρεσβυτέρα, δρ. φιλολογίας-προϊσταμένη ΓΑΚ Ευρυτανίας

Κλέφτες και αρματολοί. Η «μαγιά της λευτεριάς» όπως τους έχει χαρακτηρίσει ο Στρατηγός Μακρυγιάννης. Ο θρύλος τους έχει περιβάλει με την αίγλη της ανυπέβλητης παληκαριάς τους, που αντλούσε θαρρείς τους χυμούς της από το φυσικό τοπίο μέσα στο οποίο είχαν τα ορμητήρια τους :συνήθως τα ψηλά βουνά, όπως της Ευρυτανίας.

Το δημοτικά τραγούδια , τα περίφημα κλέφτικα, με τον ιδιόρρυθμο σκοπό τους, διασώζουν ως τις ημέρες μας τα κλέη τους ,τα έργα και τις ημέρες τους. Και όταν στα νεότερα χρόνια , στους δυσχειμέρους καιρούς της δυσβάστακτης τριπλής Κατοχής, γιγαντώθηκε η Εθνική Αντίσταση , σ'αυτά τα τραγούδια αναζήτησε ο λαός την έμπνευση για να υμνολογήσει το νέο έπος, το αντάρτικο. Και είναι βαθιά εγγεγραμμένο στη συνείδηση του λαού μας ότι αυτοί, οι κλέφτες και οι αρματολοί ήταν οι απροσκόνητοι, αυτοί που δεν έσκυφαν το κεφάλι στον Οθωμανό κατακτητή.

Μια τέτοια περίπτωση είναι και η πολύκλαδη οικογένεια των αρματολών Γιολδασαίων. Ένα από τα πολλά επιτεύγματα ορισμένων μελών της ήταν η μετάθεση των πρώτων συνόρων του ελληνικού κράτους βορειότερα , με την περήφανη και αποστομοτική απάντηση που έδωσαν στους Οθωμανούς και στους Άγγλους πράκτορες τους¹.

Η ιστορική αυτή οικογένεια έδρασε στην περιοχή που με την απελευθέρωση από τους Οθωμανούς ονομάστηκε Ευρυτανία . Η πολυποικίλη, πλούσια και σε πολλά σημεία εθνοφελής δράση των μελών της, στρατιωτική και πολιτική, κατά τα προεπαναστατικά και μετεπαναστατικά χρόνια μέχρι και τους βάλκανικούς πολέμους , αναλύεται διεξοδικά στο βιβλίο του καθηγητή κυρίου Αθανασίου Γιαννακόπουλου με τίτλο «Στα χιόνια των Γιολδασαίων». Και τον ευχαριστούμε για την τιμή που μας ανέθεσε να το παρουσιάσουμε σήμερα στο ευρυτανικό κοινό.

Το ιστορικό πλαίσιο , οι συγκυρίες , ο τρόπος δράσης των μελών της οικογένειας , οι σχέσεις που ανέπτυξε με άλλες αρματολικές οικογένειες² και με τις οθωμανικές αρχές, και ακολούθως με τους φορείς εξουσίας στην επαναστημένη Ελλάδα , τη συνδέει με το σύνθετο φαινόμενο του κλεφτοαρματολισμού και την ιστορία της επανάστασης του 1821 . Ζητήματα και τα δύο πολύπλοκα , με πολλές λαμπρές σελίδες αλλά και πολλά επίμαχα και σκοτεινά σημεία , τα οποία θίγει και ο κύριος καθηγητής στο βιβλίο του .

Από το μεγάλο κεφάλαιο του κλεφταρματολισμού μερικά σημεία ακροθιγώς θα παρουσιάσουμε προκειμένου να καταδειχθεί η ιστορική σπουδαιότητα και

¹ Μάριος Γιοάνας, «Ιστορία της Ευρυτανίας στους Νεότερους χρόνους (1393-1821)», Αθήνα 1999,252-Γιαννακόπουλος,263-265

² Για το ρόλο των συγγενικών σχέσεων βλ. Γιοάνας, 238-239

πολυπλοκότητα του φαινομένου μέρος του οποίου ο κύριος Γιαννακόπουλος παρουσιάζει με την ιστορία των Γαλδασαίων.

Όλοι μας γνωρίζουμε τους κλέφτες και τους αρματολούς, ως ήρωες, με εθνικά ιδανικά, να μάχονται για πατρίδα και θρησκεία. Η άποψη αυτή, θεμελιωμένη στα περίφημα λόγια του στρατηγού Μακρυγιάννη, που ήδη αναφέραμε, αναπτύχθηκε από τους ιστορικούς του 19^{ου} αιώνα (Κ. Παπαρρηγόπουλος, Σπυρίδων Τρικούπης). Και η θεώρηση αυτή των ενόπλιων αυτών σωμάτων σχετίζεται κυρίως ιδεολογικά με την συγκρότηση του έθνους-κράτους και την αντίστοιχη ιδεολογία του³

. Η σύγχρονη ιστορική έρευνα που διακρίνεται από την τάση να αμφισβητεί, να θέτει υπό κρίση και να ανατρέπει, όπως είναι επόμενο, δεν άφησε ούτε τους γλιωτραγουδιωμένους κλεφταρματολούς στο ηρωικό βάθρο τους. Μερικοί ίσως και να επιδιόκουν το πλήρες γκρέμισμά τους, άλλοι αρκούνται, με κριτική ματιά, στην προβολή της εικόνας τους στις πραγματικές της διαστάσεις.

Όπως ο Ευρυτάνας ιστορικός Μάρκος Γκιόλιας στο βαρυσήμαντο έργο του «Ιστορία της Ευρυτανίας στους Νεότερους χρόνους (1393-1821)», Αθήνα 1999. Εκεί στο έκτο κεφάλαιο, με τίτλο «Η κοινωνία των όπλων και οι θεσμοί της», αφού αναλύσει πρώτα τον θεσμό των κλεφτών, που για την εξουσία είναι ο κακοποιός, ο ληστής, ο επαναστάτης, ο συμμορίτης, ενώ για το λαό είναι ο γενναίος, ο ελεύθερος, το παλληκάρι, ακολούθως παρουσιάζει διεξοδικά τον θεσμό των αρματολικιών.

Ήταν μια οροφυλακή που γεννήθηκε από την αναγκαιότητα «για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της ληστείας και τη παγίωση της δημόσιας ασφάλειας». Ο θεσμός, όπως αναλύει ο Ευρυτάνας ιστορικός προϋπήρχε στα ελληνιστικά, ρωμαϊκά και βυζαντινά χρόνια και τον παρέλαβαν οι Οθωμανοί. Υποστηρίζει μάλιστα ότι το πρώτο αρματολικί ιδρύθηκε στα Άγραφα επί Μουράτ Β (1412-1451)⁴.

Μια άλλη ιστορική προσέγγιση εντοπίζει ότι ο θεσμός των αρματολικιών που αξιοποιήθηκε από τους Οθωμανούς για την πάταξη της ληστείας, νομιμοποιήθηκε στα χρόνια του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπούς (1520-1566)⁵ προκειμένου να αντιμετωπίσουν τους κλέφτες. Οι ίδιοι ωστόσο οι Οθωμανοί προσπάθησαν να εξαρθρώσουν τα αρματολίκια κατά τα τέλη του 18^{ου} αιώνα με ευθύνη του Αλή-Πασά⁶, όταν αντιλήφθηκαν ότι το σύστημα δεν ικανοποιούσε τις προσδοκίες τους.

Το σχήμα, όπως όλοι γνωρίζουμε, λειτουργούσε αμφίδρομα, όπως επισημαίνει και ο κύριος Γιαννακόπουλος, γράφοντας:

«Οι Γαλδασαίοι, κάποιoi από όλους, ήταν τα προεπαναστατικά χρόνια αρματολοί, αξίωμα που δίνονταν από τους Τούρκους. Επειδή δε εύκολα οι αρματολοί

³ Rijk Van Boeschoten, Κλεφταρματολοι, ληστές και κοινωνική ληστεία, Μνήμων, 13, Αθήνα, 1991, 9

⁴ Γκιόλιας, 228

⁵ Καστή Παπαγιώργη, «Τα καπύκια», Κοσταντινούη, 2003, 87

⁶ Γκιόλιας, 241

γίνονταν κλέφτες και αντίστροφα , όταν οι Τούρκοι δεν μπορούσαν να τους καθυποτάξουν συμφωνούσαν μαζί τους και τους έκαναν αρματολούς...»⁷

Και ο Μάρκος Γκιόλιας επισημαίνει ότι οι παράνομοι κλέφτες «δικεικόον το αρματολόκι ως θεσμικό πλαίσιο αναγνώρισης προνομίων και εξουσιαστικών δικαιωμάτων»⁸ .

Πίσω λοιπόν από το ηρωικό σκηνικό μέσα στο οποίο θέλουμε να βλέπουμε τους κλέφτες και τους αρματολούς υπάρχει μια άλλη πραγματικότητα που εμπεριέχει στοιχεία όχι πάντα ευχάριστα . Και όποιος θέλησει να μελετήσει τον κλεφταρματολισμό θα βρεθεί εκπληκτος αντιμέτωπος με πολλά αμφιλεγόμενα σημεία.

Ας πάρουμε ένα παράδειγμα, τα περίφημα «Καπάκια» . Επρόκειτο για τη συνομιλόγηση συνθήκης υποταγής των αρματολών στους Οθωμανούς. Τέτοιες είχαν υπογράψει αρκετοί από τους καπεταναίους , μεταξύ αυτών ο περίφημος Βαρνακιάτης⁹ και , στην προκείμενη περίπτωση ο Γιαννάκης Γιολδάσης¹⁰, γεγονός που αναφέρει ο κύριος Γιαννακόπουλος .

Το ερώτημα που τίθεται και απασχολεί τους ιστορικούς είναι αν τα καπάκια είναι πράξη έξυπνης τακτικής ή επαίσχυντης προδοσίας . Ήταν δηλαδή εν προκειμένω ο Γιαννάκης Γιολδάσης και άλλοι σαν αυτόν ένας προδότης ή ένας έξυπνος οπλαρχηγός που κινούνταν με μαεστρία στη σκακιέρα;

Ένας σύγχρονος μελετητής γράφει ότι αυτά τα διαβόητα καπάκια ήταν «μιστικές επαφές των οπλαρχηγών με τους Τούρκους , που αποσκοπούσαν στην παραπλάνηση των πασάδων και θεωρούνταν εθνοφελή στρατηγήματα» . Αλλά σημειώνει ο ίδιος ότι θα αποδειχθούν πέτρα σκανδάλου και μέγα δράμα ήδη από το δεύτερο έτος του Αγώνα¹¹. Την ίδια άποψη , ότι τα καπάκια «αποτελούσαν μορφές στρατιωτικής τακτικής που εφάρμοζαν οι περισσότεροι οπλαρχηγοί, πράγμα που έκαναν ότι δεν κατανοούσαν οι καλαμαράδες» διατυπώνει και ο Μάρκος Γκιόλιας¹².

Στην ιστορία, εύκολα αποδίδονται από τους αντιπάλους οι χαρακτηρισμοί του προδότη και από τους οπαδούς του ήρωα. Προσωπικά πιστεύω ότι στην πραγματικότητα το λαμπρό συνοδεύεται από το σκοτεινό, και ο ήρωας που τον στήνουμε στο βάθρο και τον υμνολογούμε, άνθρωπος ήταν κι αυτός, με ανθρώπινα πάθη, λάθη, αδυναμίες, φόβους και ολισθήματα. Και μιλώντας για το 1821 οι ήρωες του ήταν άνθρωποι που ίσως τους φόβιζε η αλλαγή που θα επέφερε η επανάσταση γιατί θα έχαναν τα κεκτημένα δικαιώματά τους και καλούνταν να εγκολπωθούν νέες

⁷ Γιαννακόπουλος 391

⁸ Γκιόλιας, 234

⁹ Παπαγιώργης,104--130

¹⁰ Γιαννακόπουλος, Σελ.23. Παπαδόπουλος Κώστας. «Ο Καραϊσκάκης και η Δομνίστα Ευρυτανίας», Αθήνα 2006, 83, 85

¹¹ Παπαγιώργης, 67

¹² Γκιόλιας, 246

πρωτόγνωρες ιδέες όπως η εθνική ιδέα, η κεντρική διοίκηση, ο τακτικός στρατός, το εθνικό ναυτικό¹³.

Ελπίζουμε ότι είναι κατανοητή η μακρηγορία αυτή περί του κλεφταρματολισμού. Αλλά η γνώση για το μερικό, όπως στην προκειμένη περίπτωση οι Γιολδασαίοι, φωτίζεται καλύτερα, αν ενταχθεί στο γενικό πλαίσιο της, που είναι το φαινόμενο του αρματολισμού και του παράλληλού του της κλεφτουριάς.

Το βιβλίο του καθηγητή Αθανασίου Γιαννακόπουλου, αφιερωμένο στη μνήμη των γονέων του, απογόνων των Γιολδασαίων, όπως είναι φυσικό εντάσσεται από πλευράς προσανατολισμού στην πρώτη κατηγορία από τις δύο που αναφέραμε στην αρχή : αυτής που θεωρεί τους κλεφταρματολούς ήρωες που αγωνίζονται για πατρίδα και θρησκεία.

Έτσι είναι χαρακτηριστικό ότι μιλά για τον *θρόνο και τη λαχτάρα του λυτρωμού που εκφράζεται με το κλέφτικο τραγούδι που αποτελεί ακόμη και σήμερα ζωντανή μνήμη*¹⁴ . Και σε άλλο σημείο γράφει: «*Οι Γιολδασαίοι από την εμφάνισή τους ως κλέφτες ή αρματολοί πάντοτε πολεμούσαν για την ελευθερία του τόπου τους. Μοναδικός εχθρός τους οι Τούρκοι. Σαρακατσάνικης καταγωγής, διακρίνονταν για την μέσσα.*»¹⁵ . Ενώ αλλού σημειώνει: «*Πάντοτε πατριώτες και χωρίς σκοπό το κέρδος*»¹⁶ . Και εντοπίζει ότι ο Γιαννάκης Γιολδάσης έχοντας το σταυρό στη σφραγίδα του, «*εν ονόματι του σταυρού πολεμούσε τους Τούρκους*»¹⁷

Και είναι δικαιολογημένη η στάση του αυτή και λόγω συναισθηματικής φόρτισης εξαιτίας της συγγενικής σχέσης που τον συνδέει με τους ηρωικούς προγόνους την ιστορία των οποίων νιώθει την ανάγκη να εξιστορήσει , ανασύροντάς τους από την αφάνεια στην οποία τους καταδίκασε «*η ακαμψία της ραχοκοκαλιάς τους κι ο απειψίβαστος χαρακτήρας τους*»¹⁸ όπως γράφει.

Αλλά ο ίδιος ο καθηγητής Γιαννακόπουλος στη σελ. 48 περιγράφει με σαφήνεια τον ορισμό του αρματολού, εν προκειμένω των Γιολδασαίων:

«Ο αρματολός ανήκε σε στρατιωτική οικογένεια, με κληρονομικά δικαιώματα και με την αίγλη του ονόματός του. Ο αρματολός, όπως αναφέρθηκε, ήταν οπλαρχηγός που σε μια ορισμένη περιοχή είχε καθορισμένα δικαιώματα με κληρονομική κατά κανόνα διαδοχή, διοριζόμενος από τους Τούρκους, αναγνωριζόμενος από τις τοπικές δημογεροντίες της περιοχής και αμειβόμενος από τους ραγιάδες για τη διατήρηση της ασφάλειας στην περιοχή τους. Οι αρματολοί δεν πλήρωναν φόρους στους Τούρκους»

¹³ Παπαγιώργης, 102.

¹⁴ Σελ. 47

¹⁵ Σελ. 208

¹⁶ Σελ. 235

¹⁷ Σελ. 236.

¹⁸ Πρόλογος

Προσεγγίζει με αυτά τα λόγια του τη δεύτερη τάση της ιστοριογραφίας, που είναι πιο κριτική και αντικειμενική, χωρίς εξάρσεις, ρητορείες και συναισθηματισμούς.

Στο σημείο αυτό, αξίζει τον κόπο για την ιστορία του θεσμού να δούμε πως γινόταν το πέρασμα από την τάξη των κλεφτών στην τάξη των αρματολών, ανακαλώντας στη μνήμη τα γραφόμενα του Γιάννη Βλαχογιάννη, ιδρυτή των Γενικών Αρχείων Κράτους: Αυτού που υπήρξε ο πρωτεργάτης για να διασωθεί η ιστορία των αγωνιστών του 1821:

«Κατά τα άγραφα θέσμη της τουρκοκρατίας, για να αναγνωρισθεί ο αρματολός, θα έπρεπε πρώτα να φέρει σε απελπισία την τουρκική εξουσία....Το ότι δημιουργηθήκανε αρματολίκια, , δείχνει πως οι Τούρκοι ήταν ανίκανοι να καταστρέψουν την κλεφτουριά μ' άλλον τρόπον παρά με τα ίδια, τα δικά της μέσα. Άμα ένας καπετάνος κλέφτης σήκωνε κεφάλι, αναγνωριζόταν αρματολός και η επαρχία σύχαζε. Κάθε κλέφτης επικίντνος ραπαζόταν (έμπαινε με μιστό στην υπηρεσία) σ' αρματολίκι, μ' άλλους λόγους προσκυνούσε. Όποιος πάλι κλεφτοκαπετάνος ήθελε να μείνη απροσκίνητος, το τέλος του ήταν πάντα τραγικό»¹⁹

Μεταξύ αυτών των δύο προσεγγίσεων για τους κλεφταρματολούς ανοίγεται ένα δαιδαλώδες μονοπάτι που πρέπει κανείς να ακολουθήσει προκειμένου να μελετήσει την ιστορία τους. Και είναι δύσκολος ο αγώνας που χρειάζεται να καταβάλει ο ερευνητής για να κατανοήσει πότε πολεμούσαν για το προσωπικό τους όφελος και πότε αγωνίζονταν για υψηλά ιδανικά. Με άλλα λόγια, πότε ξεπέρασαν τον ατομικισμό που τους διέκρινε σε πολλά σημεία και διαμόρφωσαν εθνική συνείδηση.

Αλλά αφού έγινε και πάλι τόσος λόγος για τους κλεφταρματολούς γενικότερα, ως στρέψουμε τη ματιά μας στο προκείμενο.

Το βιβλίο του καθηγητή Αθανασίου Γιαννακόπουλου, είναι θα λέγαμε ένα οδοιπορικό. Συνοδοιπορώντας ο κ. Γιαννακόπουλος χνάρι στο χνάρι με την Ιστορία, αναζητά κάθε τεκμήριο που θα δώσει την ποθητή πληροφορία για τους πεφωτημένους προγόνους του, που το όνομά τους σημαίνει «Συνοδοιπόρου».

Ο ογκώδης τόμος των 584 σελίδων περιέχει ένα στην πραγματικότητα δυσχερές και πολυσχιδές υλικό (αρχαιακά τεκμήρια, δημοτικά τραγούδια, βιβλιογραφικές αναφορές σε ιστορικούς συγγραφείς Έλληνες και ξένους, εφημερίδες, προφορικές μαρτυρίες) από το οποίο προκύπτει η προσπάθεια του καθηγητή να αφηγηθεί αθροιστικά το χρονικό της πολυδαίδαλης οικογένειας με τους 13 ταμπουράδες. Παρεμβάλλονται στην αφήγηση χρονολόγια και γενεαλογίες.

Ο συγγραφέας, ομολογώντας στον πρόλογό του ότι δεν γράφει ιστορία, κατορθώνει με αγώνα και φλόγισμα να δαμάσει αυτό το υλικό, να το οργανώσει, να το φωτίσει, να το βάλει σε μια σειρά ώστε να προκύψει με χρονολογική και

¹⁹ Παπαγιώργης, 74

τοπογραφική σειρά η ιστορία της μεγάλης οικογένειας των Γιολδασαίων , με τη σπουδαία προσφορά στο Γένος. . Η χρονική περίοδος που καλύπτει είναι από το 1750 με την αναφορά του Θανάση Γιολδάση στο Βάλτο μέχρι τους βαλκανικούς πολέμους. Τοπικά επεκτείνεται μέχρι και τη Βλαχία όπου εντοπίζονται μέλη της οικογένειας να έχουν μεταικήσει μετά το 1860.

Είναι ένα βιβλίο που απαιτεί προσεκτική μελέτη με τις εναλλαγές των αναφορών στις πηγές του. . Και μέσα από αυτό το άθροισμα των παρατιθεμένων πηγών , προκύπτει η εξαιρετική χρησιμότητά του τόσο για την τοπική ιστορία όσο και για την γενικότερη ελληνική. Σταχυολογώντας , παραθέτουμε μερικά:

Για την τοπική ιστορία παρέχει πληθώρα στοιχείων που αναφέρονται στα χωριά της περιοχής πολιτοχώρια και βλαχοχώρια, στο οποία διασκορπίστηκαν οι Γιολδασαίοι : Καρπενήσι, Δομνίστα, Σέλιτζα, Ψιανά, Μαρίνο, Κλαψί, Βουτύρο, Παπαρούσι, Παλαιοχώρι Αγράφων.

Ιδιαίτερα κατατοπιστικός είναι ο χρονολογικός πίνακας για τα πολεμικά γεγονότα της επανάστασης στα οποία οι Γιολδασαίοι έλαβαν μέρος των σελ. 27-29 και εξονοχιστική η ανάλυση της συμμετοχής στα πολεμικά γεγονότα της επανάστασης του 1821-1829. (σελ. 93-204, κεφ. Τρίτο)

Φωτίζει επίσης το βιβλίο με λεπτομέρειες πτυχές γνωστές από το θεσμό του κλεφταρματολισμού, όπως λ.χ ότι με το γάμο οι οικογένειες Γιολδάση και Σικά-Βλοχόπουλου θέλησαν να καλύψουν το κενό που είχε προκαλέσει ο φόνος ενός Βλοχόπουλου από ένα Γιολδάση (σελ.34)

Για την γενικότερη ελληνική ιστορία ,, μας δίνει την ευκαιρία να ανακαλέσουμε στη μνήμη γεγονότα όπως τούτο :

Ένα από τα πολλά παράδοξα του 1821 είναι ότι η μαγιά της λευτεριάς, οι καπεταναίοι του 1821, οι κλέφτες και οι αρματολοί, εκπαιδεύτηκαν , πολλοί απ' αυτούς στη στρατιωτική σχολή του Αλή Πασά στα Γιάννενα²⁰, για παράδειγμα ο Καραϊσκάκης. Και , όπως αναφέρει ο κ. Γιαννακόπουλος

«Σπούδασαν την πολεμική τέχνη, τις πανουργίες τα τεχνάσματα και τις αρχές του κλεφτοπολέμου» .

Και ένα ακόμη παράδειγμα:

Είναι π.χ. ενδεικτικό ότι στη σελ. 174 γράφει : οι οπλαρχηγοί ζητούσαν την απομάκρυνση του Μαυροκορδάτου γιατί τον θεωρούσαν υπεύθυνο για τις εμφύλιες διαμάχες των Ελλήνων . Και παραθέτει έγγραφο οπλαρχηγών(μεταξύ αυτών και ο Κωνσταντάκης Γιολδάσης) προς τον Γ. Κουντουριώτη, με το οποίο ζητείται από τον Μαυροκορδάτο να παραιτηθεί.

²⁰ Βλ. και Παπαγιώργης, 79

Όποιος κάνει τον κόπο να διατρέξει τις σελίδες του βιβλίου θα βρει πολλές ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες της πληρωμένης επανάστασης του 1821 , όπως ότι μετά την περιήρημη και ιστορική μάχη της Καλιακούδας που την επέτειό της θα γιορτάσουμε σε λίγες μέρες ο Έπαρχος Μασολογγίου Μεταξάς κατηγορήσε τον Σαδήμα και τον Γιολδάση για εγκατάλειψη θέσης. Σύμφωνα με το κατηγορητήριο είχαν εξαγοραστεί. Αυτό όμως, όπως σημειώνει ο καθηγητής Γιαννακόπουλος, δεν βεβαιώνεται επαρκώς. Η κατηγορία έπεσε στο κενό. Αναφέρει ωστόσο, το τραγικό κατά τη γνώμη μου ότι

«την επόμενη χρονιά ο Γιαννάκης Γιολδάσης ήταν μεταξύ εκείνων που δίκασαν τον Καραϊσκάκη»²¹ , ο δε Σαδήμας έκανε καπάκια με τους Τούρκους και η περιοχή του προσκόνησε.

Όσοι επειδή φαίνεται ότι αυτό το στοιχείο, η συμμετοχή του Γιαννάκη Γιολδάση στη δίκη Καραϊσκάκη, θεωρείται άγος για την ιστορία της οικογένειας, αφιερώνεται ένα ολόκληρο κεφάλαιο το τέταρτο με τίτλο «Οι Γιολδασαίοι και η δίκη του Καραϊσκάκη»²², στο οποίο εν συνόψει υποστηρίζεται ότι ο Γιολδάσης δεν συμμετείχε στη δίκη και ότι απλώς ο Μαυροκορδάτος χρησιμοποίησε το όνομά του στην απόφαση προκήρυξη .. Οπότε μπορεί αυτό να καταλογιστεί ως άλλη μια λαμπρή πράξη αριστοτεχνικής πολιτικής του Φαναριώτη πολιτικού. Αναφέρει επίσης ότι στην καταδίωξη του άρρωστου οπλαρχηγού από τους άντρες του Μαυροκορδάτου, οι Γιολδασαίοι στάθηκαν στο πλευρό του κυνηγημένου Καραϊσκάκη²³.

Όμως και για την ιστορία, δεν μπορεί στο σημείο αυτό για τη δίκη-παράδια του Καραϊσκάκη να μην αναφερθεί ότι όπως τεκμηριώνεται από τον Ευρυτάνα μελετητή κύριο Κ. Παπαδόπουλο, Πρόεδρο της Πανευρυτανικής Ένωσης, όντως ο Γιαννάκης Γιολδάσης, υποκόπτοντας μάλλον σε πιέσεις του Μαυροκορδάτου και θέλοντας να εξασφαλίσει υλικές ενισχύσεις από τη διοίκηση , υπόγραψε την προκήρυξη των εγκλημάτων του Καραϊσκάκη²⁴. Αλλά αυτό δεν επηρέασε τη σχέση του με τον οπλαρχηγό. Αλλά γενικότερα εξετάζοντας τις σχέσεις της οικογένειας Γιολδάση με τον Καραϊσκάκη διαπιστώνουμε ότι διακρίνονταν άλλοτε από φιλία και εμπιστοσύνη και άλλοτε από δυσπιστία και κρίση , όπως είναι αναμενόμενο σε καιρούς χαλεπούς όπου ο εχθρός φρόντιζε να ενσπείρει τη διχόνοια²⁵.

Ένα άλλο παράδειγμα εντρύφησης στην Ιστορία του 1821 που το βιβλίο μας προσφέρει, είναι οι σελ. 172-177 όπου ο συγγραφέας περιγράφει τα τραγικά γεγονότα της εμφύλιας σύρραξης και σημειώνει χαρακτηριστικά ότι με την εισβολή των ρουμελιωτών οπλαρχηγών στην Πελοπόννησο ο τόπος αυτός υπέφερε την εποχή τρις χειρότερα απ' όσα τράβηξε μετά την άτυχη επανάσταση του 1769 από τους

²¹ Σελ. 139

²² Σελ. 207-255,

²³ Σελ. 207-208

²⁴ Παπαδόπουλος,65

²⁵ Παπαδόπουλος, 69-85

*τουρκαλβανούς. Η κυβέρνηση είχε στείλει ρουμελιώτικα σώματα και ρήμαζαν τα πάντα*²⁶.

. Το βιβλίο δεν προσφέρεται για ευχάριστη ανάγνωση, αλλά για προσεκτική μελέτη και στοχασμό, στην πληθώρα των λεπτομερειών και των πηγών που παρατίθενται. Και μας προκαλεί και συνάμα μας προσκαλεί να βυθιστούμε στον κόσμο της πολύκλαδης και πολύπαθης αυτής οικογένειας που πρόσφερε στην Ελλάδα τόσα πολλά χωρίς πάντα να έχει την ανάλογη αναγνώριση, όπως επισημαίνει ο κύριος καθηγητής. Αλλά αυτό δεν ήταν το χαρακτηριστικό τους; «πατριώτες που δεν νοιάζονταν για το κέρδος»;

Οι Γιολδασαίοι, μετά την επανάσταση, άφησαν τα όπλα και καταπίστηκαν με την πολιτική, τη διοίκηση και τα κοινά, καθώς τρεις από αυτούς εκλέχθηκαν βουλευτές. Στη δράση τους αυτή αναφέρονται τα κεφάλαια πέμπτο και έκτο. Ο κύριος Γιαννακόπουλος και για το θέμα αυτό έχει συγκεντρώσει πλήθος τεκμηρίων. και ο υπομονετικός αναγνώστης καλείται να καταδυθεί σε ένα βυθό εγγράφων και από εκεί να εξαγάγει τα συμπεράσματά του για το ποιόν της δράσης των ανδρών.

Τα δύο επόμενα κεφάλαια, το έβδομο και όγδοο, έχουν πιο ειδικό περιεχόμενο. Το ένα συγκεντρώνει στοιχεία για τα αριστεία και τα αξιώματα που απονεμήθηκαν τιμητικά στους γενναίους αυτούς άνδρες. Στο άλλο παρατίθενται σημαντικά αρχειακά τεκμήρια που φωτίζουν τόσο την ιστορία της εκπαίδευσης στην περιοχή όσο και τη σχολική ζωή των Γιολδασαίων ως μαθητών.

Ακολουθούν κεφάλαια επιμέρους θεματολογίας που παρακολουθούν τη δράση τους για την πάταξη της ληστοκρατίας (9^ο), για τη μετανάστευσή τους στη Βλαχία (10^ο), για την παρουσία τους στο Δήμο Ευρυτάνων το 1865 (11^ο), για μαρτυρίες περί αυτών μέσα από συμβολαιογραφικά έγγραφα και από βιβλιογραφικές πηγές (12^ο και 13^ο). Παρεμβάλλεται ένα κεφάλαιο (14^ο) που αναφέρεται σε τέσσερις Γιολδασαίους με αιτήματα προς τον Όθωνα και ακολουθούν δυο κεφάλαια που περιγράφουν τη δράση τους ως κτηνοτρόφους και ως Φαλαγγίτες της βασιλικής φάλαγγας (15^ο και 16^ο). Τα κεφάλαια 17^ο και 18^ο επιχειρούν μια προσέγγιση στη μνήμη των Γιολδασαίων μέσα από διαφορετική οπτικό φακό, αυτόν που προσφέρει το μνημείο (τα ερείπια του αρχοντικού) και η προφορική παράδοση). Ένα ξεχωριστό κεφάλαιο αφιερώνεται στον Γερουσιαστή Γιαννάκη Γιολδάση το 1847.

Το εικοστό κεφάλαιο πρέπει να διαβαστεί σε συνδυασμό με το παραρτήματα πέμπτο και έβδομο γιατί αφορά αγωνιστές που έλαβαν πιστοποιητικά με υπογραφές των Γιολδασαίων. Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα άλλα παραρτήματα του βιβλίου στα οποία παρατίθενται πλήθος πληροφοριών και αρχειακών τεκμηρίων τόσο για την τοπική ευρυτανική ιστορία όσο και διάφορους αγωνιστές.

²⁶ Σελ. 175

Εν κατακλείδι το βιβλίο του καθηγητή κυρίου Αθανασίου Γιαννακόπουλου μας μιλά για ένα λαμπρό παρελθόν που κρύβει όμως μέσα του και πολλές σκιές . Και μας προκαλεί να αναλογιστούμε αν μπορούμε να διδαχτούμε κάτι ελάχιστο από αυτά: άμποτε να μην αξιωθούμε ποτέ να βρεθούμε μπλεγμένοι από δεξιοτέχνες της πολιτικής στη δίκη ενός Καραϊσκάκη. Μακριά από εμάς το πικρό ποτήρι του εμφύλιου σπαραγμού, που βαραίνει σκιά δυσβάστακτη από τους πανάρχαιους χρόνους την ιστορία μας. Είθε να μην γίνουμε για μια ακόμη φορά Έλληνες που θα ρημάξουμε τους συμπατριώτες μας επειδή έτσι θα υπαγορέψουν τα συμφέροντα των υφαίνων τεχνηέντως την πολιτική του «διαίρει και βασίλευε» .